

МИКИ И НАХОД РИЋА

СТРАШНО ЈЕ ЧУДНА ТА БЕБА КОЈУ САМ НАШАО НА КУЋНОМ ПРАГУ! СВА ДРЕКА ШТО ЋЕ МИНИ СУТРА ДОКИ!

ДА ЛИ ЈЕ ЈАДНИКЕ ЗАПЛА-ЛО?... ДА СЕ НЕ ОТКРИЈЕ...

ХЕЈ! ШТА ТО РАДИШ? ГУ!

ДУЖНО ЈЕ ТО! ЈА ЗНАМ ДА ЈЕ ДРЕБРО ЛЕПО, АЛ' ТО СЕ НЕ СМЕ!

МОЈ БАТ! МОЈА ИГРА ЗА КРАВАТУ! АПАРАТ!

ЗНАШ ШТА, БЕБО! ПОЧИЊЕМ ДА СУМЊАМ ДА СИ ТИ БЕБА! ГУ?

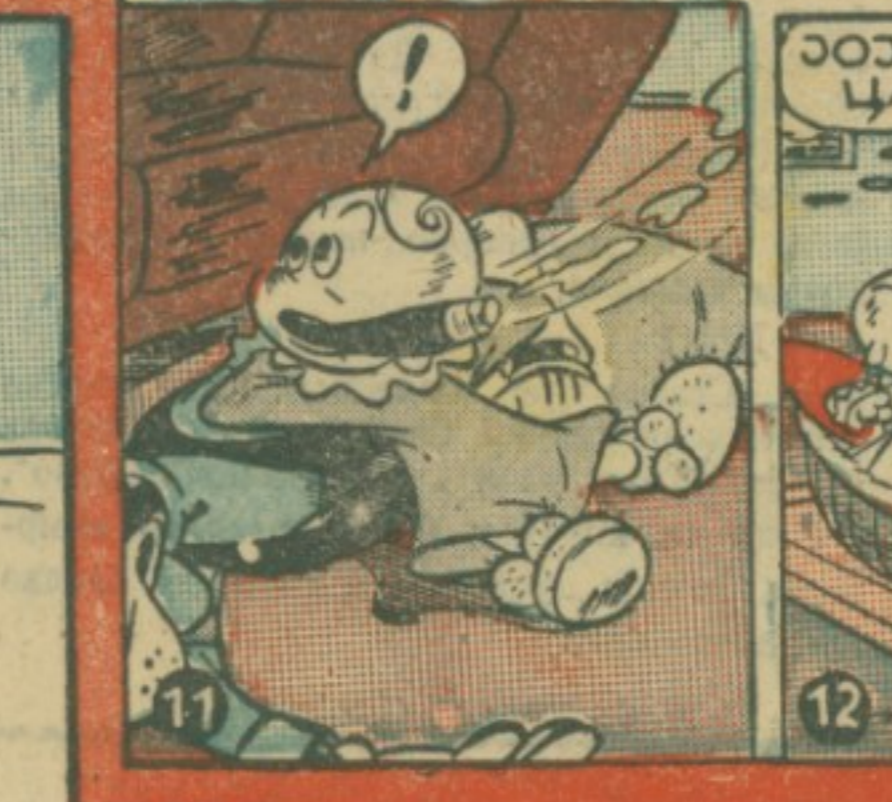
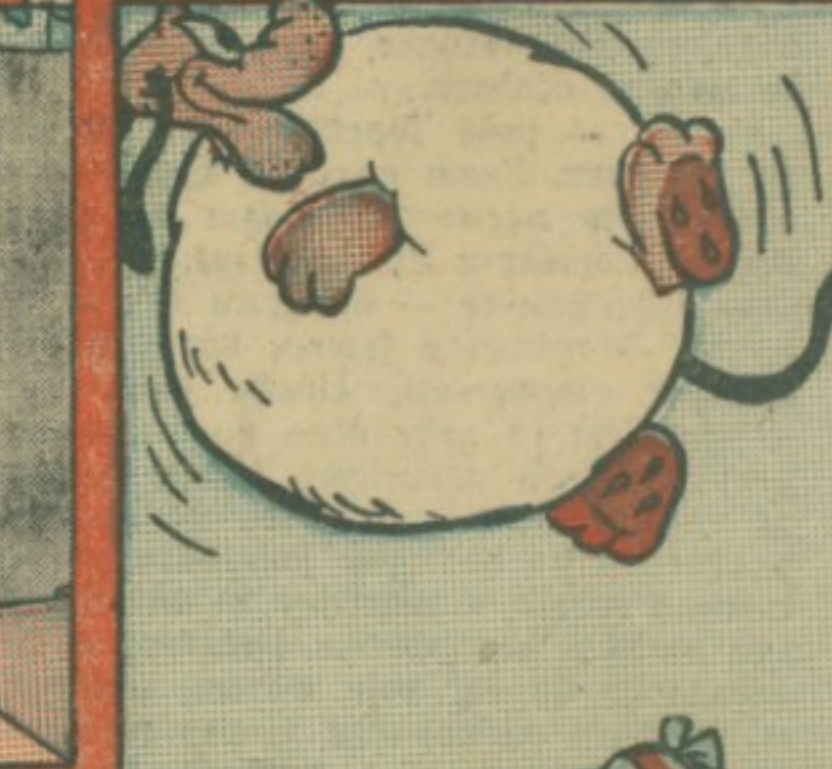
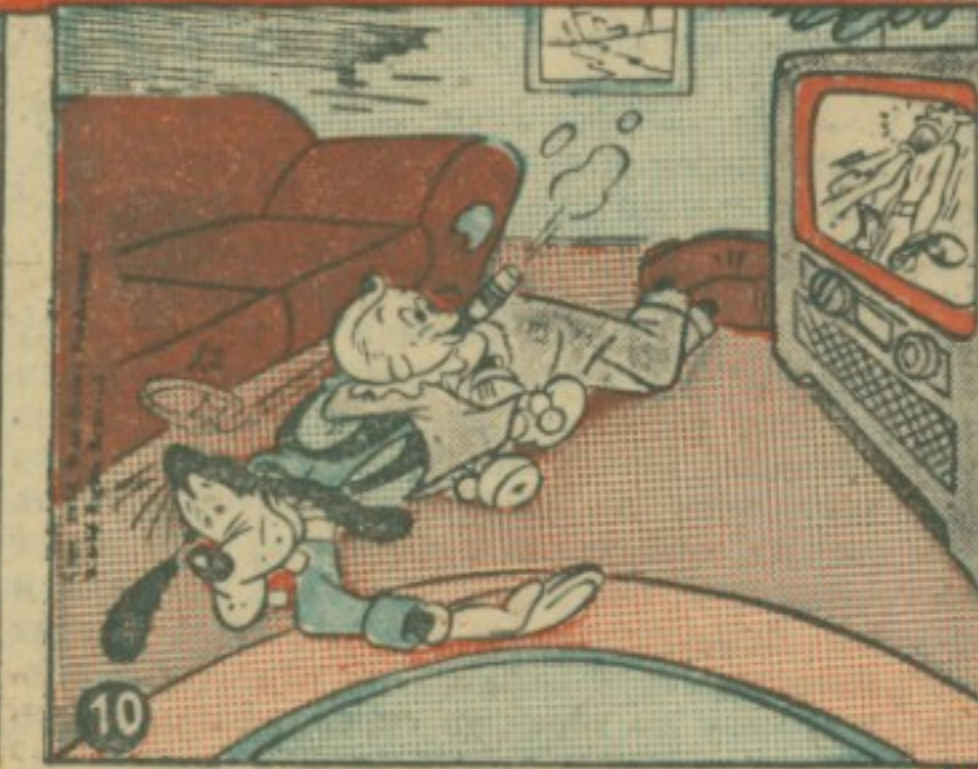
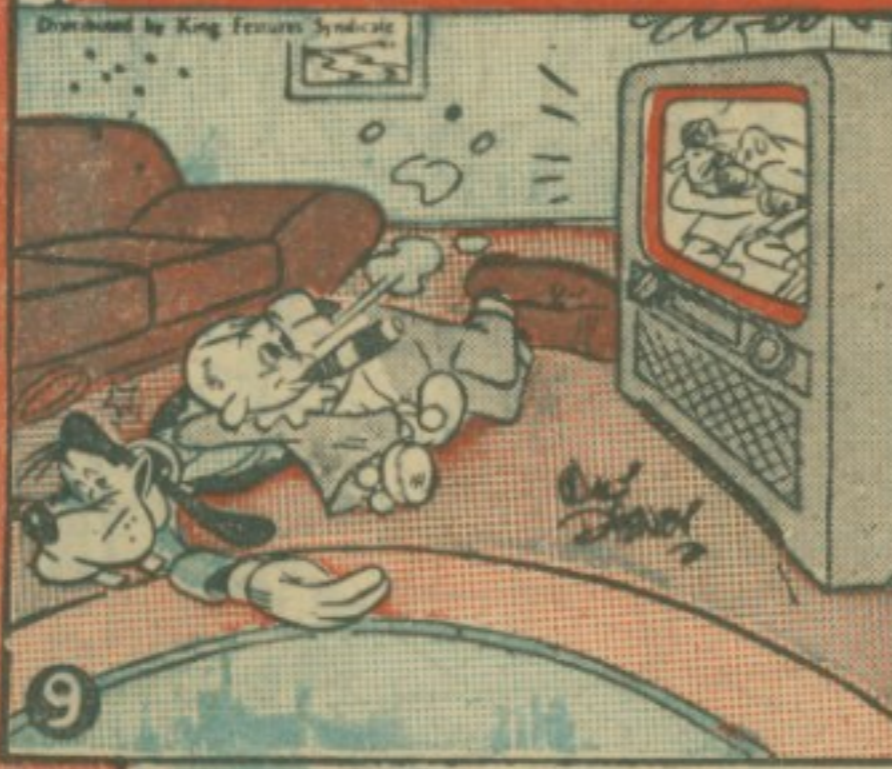

ПРИПАЗИ НА БЕБУ ДОК ЈА ОДЕМ ПО МИНИ, 'ОБЕШ ЛИ?

СВАКАКО! КУ-КУЦ!

САД, ИДЕМ ДА ТИ ПОДГРЕ-ЖЕМ МЛЕКО, БЕБИЦЕ, И... АХ!

ЈОШ ШТО ЈЕ ЦАКАНО! ДИМ ОД ЦИГАРЕ...? ШТА СЕ ДОГОДИМО СА ШИЛОМ?

„Морска змија“ пролази поред „Дедалуса“ (према једној гравури из 1848 године)

ТАЈНА МОРСКИХ ЗМИЈА

Овако је професор Едеманс замислио морску змију

Апо 1734, јул. Шестог дана месеца појавило се једно веома страшно морско чудовиште, које се толико високо издигло из воде да му је глава стизала изнад наше главне катарке. Имало је оштру њушку, широка и велика пераја, а тело покривено тврдом кожом; доњи део тела био је сличан змији, а кад се поново загнурило у воду бацило се уназад и тада му се над водом појавио реп, дуг колико читав брод.

Плови брже него што људи веслају

Тако гласи први досад познат извештај о тајанственом морском чудовишту о коме су никад међу морнарима кружиле многобројне приче. Тај извештај потиче из пера бискупа Ханса Егеде, који је, како тврди, видео морско чудовиште на једном од својих мисионарских путовања западно од обале Гренланда. Ако узмемо да је Егедеов брод имао око 250 тона, онда би део који је змија издигла из воде износио око десет метара.

Једанаест година касније, 1745, Лоренц фон Фери, који је на једном мањем броду путовао дуж обале Норвешке, видео је неку огромну животињу „која је пловидла брже но што људи могу да веслају“. На његов пуцањ, она је „исчезла у води и није се више појавила“.

Затим се почело говорити

да је чудовиште виђено у близини обала Нове Енглеске. Многи од оних који су тврдили да су га видели дали су своје исказе пред мировим судијом Лоисоном Нешом. Први је био капетан брода Соломон Ален, чије сведочење гласи: „Ја, Соломон Ален, капетан брода, тврдим под заклетвом да сам у Луци Глостер видео једну чудну морску животињу за коју верујем да је змија. Према мојој опери, она има у дужини између 24 и 27 метара. Глава јој има облик сличан глави змије вичарке, али је велика готово као у коња. Кад се креће по површини, етање јој је веома лагано. Кад је нестала, очигледно је директно потонула надолу. Боја јој је тамнокрма. Ја на њој нисам открио никакве пеге“.

Нешто слично коњској гриви вукло се по води

Један од најчувенијих случајева је такозвана морска змија „Дедалус“. Шестог августа 1848 године енглески брод „Дедалус“, под командом капетана Питера М'Куа, налазио се на средини пута између Рта Добре Наде и острва Сете Јелене. Тог дана по подне „Дедалус“ је прошао крај морске змије. По доласку у Лондон, капетан „Дедалус“ написао је следећи извештај за свог првог претпостављеног адмирала В. Гејца:

„Сер, имам част да вас известим да је 6 августа у 5 часова по подне, на 24 степену и 44 минути јужне географске ширине и 9 степену и 22 минути источне дужине, при облачном и тмурном времену, кадет Сарторис спазно нешто веома необично што се приближавало броду. Кад смо обратили пажњу на тај предмет, открило се да је то била огромна змија, која је главу и рамена стално држала око 1,2 метар изнад воде, а колико смо приближили могли да оценимо одмах испод површи-

не било је још најмање 18 метара животиње; ниједан део од тога, према ономе што смо видели, није био употребљен за кретање кроз воду.“

Обим змије иза главе био је 35 до 38 сантиметара, њена боја тамнокрма са жутобелим око врата. Није имала пераја, али нешто слично коњској гриви вукло се по води. Змију су видели квартирмајстор, надморнар, крманош, ја и горепоменути официр“.

Непознату морску неман видео је, неколико година пре погоне „Дедалуса“, и Џорџ Фоп, капетан енглеског брода „Флај“. „У Калифорнском Заливу, при савршено мирном и провидном мору, видели смо на дну једну велику морску

Морско чудовиште Ханса Егедеа

животињу, с главом и телом као у алигатора, само јој је врат био много дужи, а уместо ногу имала је четири велика пераја, као у туљана“.

Циновска риба у облику змије дуга 25 метара

Разумљиво је да су све те вести тражице објашњење. Године 1833, Енглец Хенри Ли објавио је књигу „Морска чудовишта без маске“. Његова „мачења“ своде се углавном на ово: циновских морских

змија нема, а оно што су морнари видели морао је бити низ делфина или великих морских корњача које су плувале једна за другом, или пак „кракен“, морско чудовиште из норвешких легенди које је, како научници претпостављају, било уствари неки циновски долип.

Убрзо потом појавила се књига професора Едеманса. Пошто је навео исказе свих очевидца, он оповргава закључке свог претходника. Наиме, већина очевидца прича о глави коју је тајанствена животиња држала високо изнад површине, што искључује претпоставку да је у питању низ делфина. Друго, пошто сви они говоре о великим перајама као у фове, не може бити говора ни о змији. По његовом мишљењу, „морска змија“ била је уствари — сисар. „Замислите једну животињу која би личила на бронтосаура, с перајама уместо ногу, и ето тајанствене морске немани“. — каже он у својој књизи.

Животиња коју је 4 децембра 1893 године видео капетан Р. Крингле, заповедник енглеског брода „Умфули“, крај западне обале Африке, прилично се подударало с претставом професора Едеманса. „Циновска риба у облику змије“ коју је он видео, била је дуга око 25 метара. Капетан Крингле је изјавио да је сасвим јасно видео очи, а кад је отворила уста — и зубе.

Године 1905, тајанствену морску животињу први пут су видели два стручњака: Меде-Валдо и Мајкл Никол, обојица чланови британског Друштва зоолога. О томе догађају, који се збио у водама у близини Бразилије, Меде-Валдо поднео је следећи извештај Друштву:

Погледах и спазих велико пераје

„Седмг децембра 1905. у 10,15 пре подне, налазио сам

се на крми „Валхале“ с господином Николом, кад он рече: „Је ли оно пераје какве велике рибе?“ Погледах и спазих једно велико пераје које је штрчало из воде, мркозелено и на ивици мало набрано. Било је дугачко око 1,8 метар, а из воде је вирило око 60 сантиметара.

Узех свој доглед и готово у истом тренутку кад сам га увидео на пераје животиња издигне из воде главу и врат. Врат је изгледао дебело као тело витког човека; глава и врат били су исте дебљине. По изгледу глава је личила на корњачину, а исто тако и очи“.

Упркос сличности с корњачом, зоолози су имали утисак да је то био сисар.

За време Првог светског рата, једна немачка подморница имала је необичан сусрет, о коме је њен командант, из схватљивих разлога, ћутао док је рат трајао. Можда о томе не би ни касније причао да није било познатог случаја „аждаје из Лох Неса“. Тада је и капетан Форстнер испричао о свом необичном доживљају. „Тридесетог јула 1915 године, наша подморница „У 28“ торпедовала је у Северном Атлантику британски пароброд „Иберјен“. Брод је брзо потонуо. Кад је нестало, после неких 26 секунди експлодирало је у дубини, не знамо тачно на којој, но претпостављамо на 1.000 метара. Убрзо затим из воде су били избачени, на висину од 20—30 метара, делови брода, а међу њима и једна огромна морска животиња која је чинила жестоке покрете.“

У том тренутку на мосту је било нас шесторо. Сву пажњу обратили смо на то чудо из мора. На несрећу, нисмо имали времена да га фотографисамо, јер је животиња нестала у води после десет или петнаест секунди. Била је дугачка око 20 метара, изгледала је као циновски крокодил, а имала је четири снажна уда као пераја и дугу, шиљасту главу“.

Било би смело тврдити да оне заиста постоје

Последњи сусрет с непознатом морском животињом догодио се 30 децембра 1947 године, око 160 километара источно од Рта Лукаут, у Северној Каролини. Посада пабова „Санта Клара“ угледала је тог дана једну животињу с главом као у змије и с телом ваљкастог облика. Видљиви део тела био је дуг преко десет метара. Вода око ње била је црвена, тако да се претпоставља да ју је кљуи брода тешко озледио.

Иако постоје толика сведочанства о постојању неке циновске морске животиње, било би смело тврдити да она заиста и постоји. Али, било би исто толико смело тврдити супротно: да се ради о заблуди, јер се не може сумњати у исказе многих очевидца и званичних извештаја које су они поднели својим претпостављенима. Многи верују у постојање неке досад још непознате и ретке животиње. По њиховом мишљењу, у питању је циновски морски сисар, велики отприлике као кит, који живи далеко од обала океана. Чињеницу да досад није нађен ниједан угунили примерак они објашњавају тиме да животиња вероватно пада на дно чим утине, што је случај и с неким врстама китова.

Ако дозволимо претпоставку да таква животиња заиста постоји, онда је сигурно да њено постојање неће дуго остати тајна. Јер, испитивање океана и океанских дубина узима из године у годину све веће размере.

БОРБА ЗА ФЛОРИНУ ПЛАНЕТУ ОСУЂЕНУ НА ПРОПАСТ

Роман од И. АСИМОВА

Флорина ће — пуф! — нестати као мехур од сапунице.

— Ја нисам анализатор свемира, — рече Абел — али сам чуо да не постоји начин којим би се поближе одредило кад ће једна звезда експлодирати.

— То је тачно. То јест, бар досад није било могуће, — рече Јунц, а онда се обрати Теренсу: — Да ли вам је Рик објаснио шта га је навело да тако мисли?

— Претпостављам да ће вам то објаснити његове белешке. Све чега се још сећам јесте то да је говорио нешто о угљениковим струјама.

— Шта?

— Стално је понављао: „Свемирска угљеникова струја! Свемирска угљеникова струја.“ То, и речи „каталитичко дејство“.

Стис се кикотају, Фајф је седео намрштен, док је Јунц веома озбиљно гледао градоначелника.

— Извините ме за тренутак, — проговори он најзад. — Одмах ћу се вратити. Вратио се после петнаестак минута и са чуђењем се обазрео око себе. Јер, никог више није било сем Абела и Фајфа.

— Где су... Абел га прекиде.

— Чекали смо вас, докторе Јунц. Анализатор свемира и девојка већ се налазе на путу за нашу амбасаду. Конференција је завршена.

— Завршена! Па ми смо тек почели. Морам да вам објасним могућности стварања „нова“...

— Није потребно да се трудите, докторе, — рече Абел нервозно се врпољећи на столицу.

— Још како је потребно. То је у овом тренутку најважније. Дозволите ми само пет минута.

— Нека говори, — рече Фајф помирљиво. — Да почнем од основног. Судећи по најстаријим списима о галаксији, још веома давно знало се да звезде добијају своју енергију од нуклеарних промена у њиховој унутрашњости. Такође је одавно познато да само две врсте нуклеарних трансформација стварају потребну енергију. У оба случаја ради се о претварању водоника у хелијум. Само, прва трансформација је директна, а друга индиректна. И она се завршава тиме што се водоник претвара у хелијум, само у том процесу наилазимо и на угљеник, који ту игра улогу катализатора.

— Ако се то већ одавно зна, — рече Фајф — онда нам не саопштавате ништа ново, већ само трајните наше и своје време.

— Али, то није све што знамо. Да ли се код звезда одвија један или други процес, или оба истовремено, никад није било утврђено. Мишљење већине иде у корист директног претварања водоника у хелијум. Судећи према ономе што смо малочас чули, Рикова теорија мора да је ова. Директно претварање водоник-хелијум је нормалан извор звездане енергије, али под извесним условима угљеникова катализа мења ток процеса, убрзава га и повећава температуру звезда.

— Да, — рече Теренс, — Ти си живео на Флорини. Знаш ко су и какви су патриотије и племенити, знаш за разлику између Горњег и Доњег града.

— Тако сам се — продужи Теренс своју причу — нашао с једним потпуно беспомоћним створењем, Нисам смео да га оставим да га нађе неко ко би могао да утврди његов идентитет. Нисам могао да га убијем, Знао сам да ће му се сећање вратити и да ће мени још бити потребно његово знање, а настојан то што би такав акт изазвао негодовање Грантора и Међузвезданог бироа, који би ми, евентуално, могли бити од користи. Поред тога, у оно време ја нисам био способан да неког убијем.

Уредио сам некако да ме преместе на Флорину за градоначелника. Повео сам са собом и Рика, за кога сам фалсификовао исправе. Удесио сам да га нађу, изабрао сам Валону да се стара о њему... А онда се, — Теренс погледа на Фајфов хронометар — пре сто часова Рик почео да сећа неких ствари. То вам је читаво прича... — Не, — рече Јунц, То никако није читаво прича. Шта је са појединостама о пропастима која прети Флорини, а које сте сазнали од Рика?

— Зар замислите да сам ја разумео појединоста онага што ми је говорио? То је била — опрости ми Рик — обична лудост.

(Наставиће се)

На несрећу, он је био искупише нестрпљив. Стално је наваливао на мене, тврдећи да сваки изгубљени дан значи несрећу, а ја сам знао да су моји планови са Сарком захтевали стрпљење и време. Најзад ми више није полазило за руком да га стишавам и због тога сам прибегло штапу заборава. Био сам на таквом положају да сам могао да дођем до њега, а у болницама сам видео како се употребљава. Знао сам нешто о његовој примени, али на несрећу не довољно.

Желео сам само да избришем узнемиреност из површинских слојева његовог ума. То је једноставна операција. Ја н сад не знам у чему сам погрешно. Чињеница је да сам му, и не хотећи то, потпуно избрисао памћење. Жао ми је, Рик...

Рик, који је пажљиво слушао Теренсово излагање, рече тужно:

— Није требало да тако са мном поступите, градоначелниче. Али, знам како сте се морали осећати.

— Да, — рече Теренс, — Ти си живео на Флорини. Знаш ко су и какви су патриотије и племенити, знаш за разлику између Горњег и Доњег града.

— Тако сам се — продужи Теренс своју причу — нашао с једним потпуно беспомоћним створењем, Нисам смео да га оставим да га нађе неко ко би могао да утврди његов идентитет. Нисам могао да га убијем, Знао сам да ће му се сећање вратити и да ће мени још бити потребно његово знање, а настојан то што би такав акт изазвао негодовање Грантора и Међузвезданог бироа, који би ми, евентуално, могли бити од користи. Поред тога, у оно време ја нисам био способан да неког убијем.

Уредио сам некако да ме преместе на Флорину за градоначелника. Повео сам са собом и Рика, за кога сам фалсификовао исправе. Удесио сам да га нађу, изабрао сам Валону да се стара о њему... А онда се, — Теренс погледа на Фајфов хронометар — пре сто часова Рик почео да сећа неких ствари. То вам је читаво прича... — Не, — рече Јунц, То никако није читаво прича. Шта је са појединостама о пропастима која прети Флорини, а које сте сазнали од Рика?

— Зар замислите да сам ја разумео појединоста онага што ми је говорио? То је била — опрости ми Рик — обична лудост.

Играли школице »Помажу« Сунцу

Међу дечјим играма постоје и такве које воде порекло из веома далеке прошлости. Сматра се да су још стари Аријевци знали за „школицу“, у коју су уцртавали све што су у оно време знали из астрономије. Кругови у појединим пољима означавали су магичне симболе и онај ко би приступио игри „помажу“ је Сунцу да лакше пређе свој кружни пут (јер се мислило да Сунце обилази око Земље).

Игра лоптом имаја је за народ Инка велик значај. Простор ка коме се играло симболички је претстављао небо. Кретање лопте изражавало је „ход“ звезда. Лопте су сматрале светињом. Нико није смео да их дотакне ни руком ни ногом, већ само боком, раменом или лактом. Данас, кад станемо пред излог са играчкама размишљајући коју да купимо, ми и не слутимо да су многе од њих старе неколико хиљада година.

Збој ружној лица

Бамбошад на француском или бамбошата на италијанском јесте назив за слике на којима су претстављене сеоске крчме, вашари, сељачке играчке и уопште разни гротескни призори са села и у крчмама. Такве слике радио је у Риму холандски сликар Питер ван Лер (1582—1642), кога су називали „иа бамбошо“, јер је имао ружно лице. Отуд је и потекло назив за такве слике. Још у 18 веку Французи су слике с породичним и сеоским мотивима називали бамбош.

Први камп

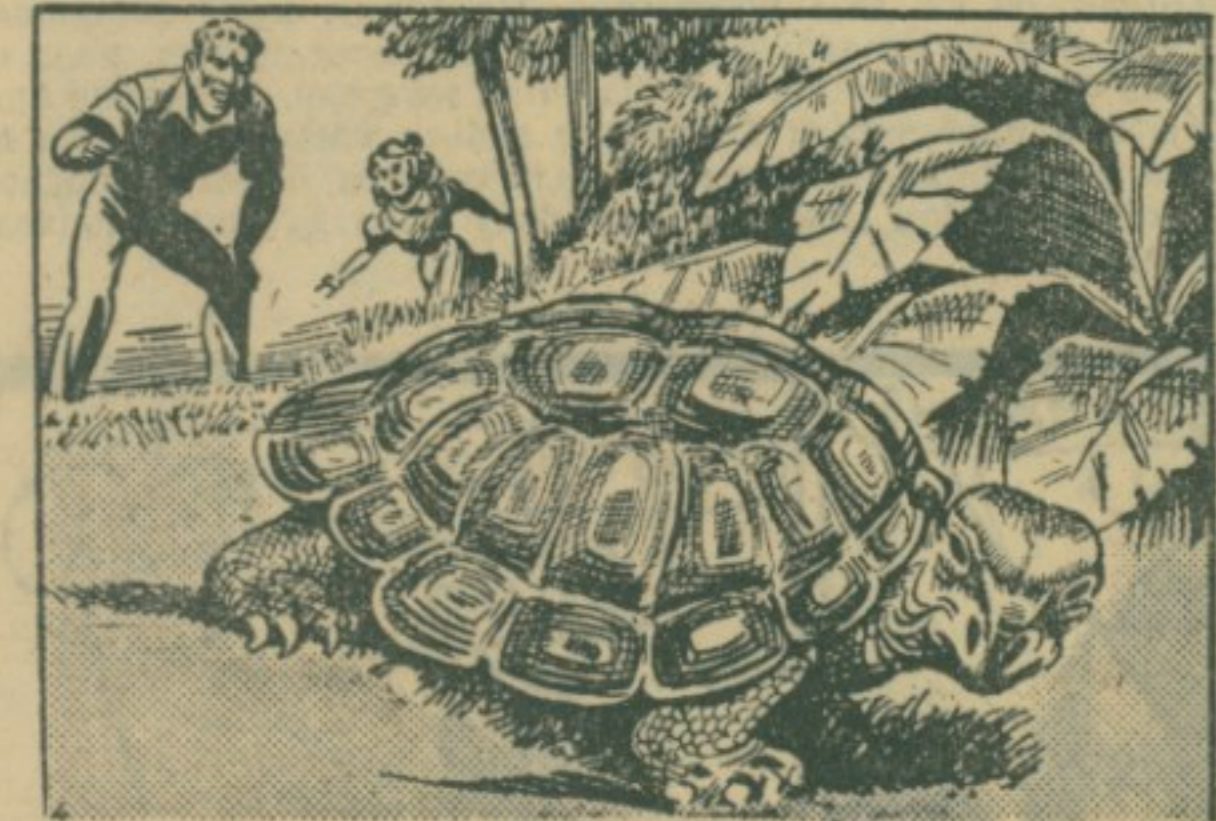
Постепено, шатор постаје све неопходнија потреба многих људи. На великим снежним висинама, на сунчаним морским обалама, у шумама, крај плавих језера и брзих планинских река, свуда се и све више вибају мали и велики, зелени, наранчисти, жути и шарени шатори. Тако је данас. Међу-

тим, било је потребно више од половине столећа да се спортско логоровање одомаћи код широких слојева. Први његов пропагатор био је Енглеа Халдинг. Он је, 1901 године, основао у Оксфорду кампинг-клуб, први на свету, али се круг његових присталица скоро ширио. Тек после Другог светског рата летовање под шаторима узело је размере праве епидемије, како у европским земљама, тако и међу становницима обе Америке.

Прешла 1100 километара

Једна корњача из Јужне Африке постигла је прави рекорд. Она је прешла 1.100 километара и, што је најлепше, вратила се без ичије помоћи у врт где је некад становала. Наиме, њени власници живели су у Порт Елизабету. Пошто

су добили премештај у Јоханесбург, они су са собом понели и своју љубимицу. Међутим, тек што су се тамо сместили, корњаче је нестало. Прешле су отада три године, кад је једно јутро осванула у врту у коме је некад живела. Наравно, суседи су је већ одавно били заборавили, али пошто јој се на оклопу налазило урезано име господара, било је јасно да се корњача, после дугог путовања од 1100 километара, вратила свом старом „дому“.

WALT DISNEY'S

ВЕЛИКА ПОТЕРА ЗА ЛОКОТИВОМ

ЗБОГ НЕДОСТАТКА ГОРИВА ГЕНЕРАЛ ЂЕ МОРАО ДА СТАНЕ ЕНДРЈУС И ЊЕГОВИ ДРУГОВИ СПРЕМИЛИ СУ СЕ ЗА БОРБУ...

РАДИ ОВОГА САМ И ДОШАО, ЕНДРЈУС! ТО ЈЕ ЗА ВОЗНИКЕ!

ЕНДРЈУС! КОЊИЦА!

УЧИНИЛИ СМО НАЈБОЉЕ ШТО СМО МОГЛИ! САД...

БЕЖИТЕ У ШУМУ И СПАСАВАЈТЕ СЕ! ЗБОГОМ!

ИМЕКОЛИЦИНА СУ ПОБЕГЛА! ОСТАЛИ, ЗАЈЕДНО СА ЕНДРЈУСОМ, БИЛИ СУ ЗАРОБЉЕНИ...

ДОБИЛИ СТЕ НАТРАГ ВАШ ВОЗ, ФУЛЕРУ!

И ПОУВАТАЛИ СМО ТЕ ПРОКЉЕТЕ ШПИЗУНЕ!

ЗАРОБЉЕНИКЕ СУ ПОВЕЛИ НАТРАГ У АТЛАНТУ ГДЕ ЋЕ ИМ СУДИТИ ЗБОГ ШПИЗУНАЖЕ. У ВОЗУ...

ГОСПОДИНЕ ФУЛЕРУ, ЈЕДНУ РЕЧ С ВАМАЖ О МОЗИМ ЉУДИМА...

ВИ СТЕ ИМАЛИ РЕЧ КАД СМО ИШЛИ ПРЕМА СЕВЕРУ! САД ИДЕМО НА ЈУГ!

СВРШИЉЕ СЕ

ЗНАО САМ АЛИ САМ ЗАБОРАВИО...

КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

ЗНАО САМ АЛИ САМ ЗАБОРАВИО...

АСТЕРОИДИ ИЛИ ПЛАНЕТОИДИ

Астероиди су ситна небеска тела која се називају још и планетоидима или малим планетама. Они се налазе на разним удаљеностима од Сунца, око кога се окрећу, а те удаљености износе просечно од 300 до 500 милиона километара. Досад их има познатих преко 1500, али се верује да их има још више. Највећи број астероида има пречник од по неколико десетина километара, а има их и мањих, од километар и по до два километра, те пре личе на метеорите него на планете. Али, има их и с пречником од 300 до 400 километара, па и већих. Своју путању око Сунца највећи број планетоида пређе за 4,6 године. Они немају атмосферу.

Први астероид открио је астроном Пјаци, 1. јануара 1801, и назвао га је Церера. Његов пречник износи 768 километара. Године 1802 откривен је астероид Палада (пречник 483 километра), 1804 Јунона (193), а 1807 Веста (385). Године 1845 откривен је пети астероид, Астра. Овај астероид пронашао је поштански чиновник Хенке, који је био астроном-аматар. После 1847 године смењују се све нова и нова открића, и то је сваке године откриван по један или више астероида. Неки астероиди, крећући се по својој путањи, веома се приближавају Земљи. Тако се астероид Адолис, откривен 1936 године, приближио Земљи на 1.500.000 миља, а Хермес, откривен 1937, на 485.000 миља.

У почетку су астероидима давана имена грчких и римских богова, касније држава и градова, затим појмова из историје књижевности; касније су давана имена по бројевима, словима, по годинама кад су откривени, итд. Ево неколико имена астероида: Истра, Тито, Нова Југославија, Европа, Токио, Ахил, Кармен итд. Сваки астероид има редни број под којим је откривен. Истра је откривена са опсерваторије у Пули и носи редни број 190, Тито 1550, Нова Југославија 1554 итд.

Хатишериф (турско-персиска реч) значи „племенито и узвишено писмено“, султаново својеручно писмено наређење које мора одмах да буде извршено. У историји Србије такође су познати хатишерифи. Тако се хатишерифом од новембра 1833 године одлучује да се Србији врати шест одузетих нахија: Крајина с Кључем, Црна Река са Сврљигом, Параћин, Алексинац, део Старог Влаха и Јадар с Рађевином. Овим хатишерифом разрађује се и унутрашња аутономија.

Агрегатно стање је оно стање у коме се налази нека материја, а оно зависи од температуре и притиска, односно од кретања најситнијих честица извесног тела. Постоје три агрегатна стања: чврсто, течнo и гасовито. У чврстом агрегатном стању честице готово мирују, у течном се крећу у извесном правцу, а у гасовитом се крећу на све стране.

Еуфемизам је случај кад се употребн слабија реч да би се избегла непосредна увреда или сувише ружна слика. На пример кад се каже: Не презире новац, уместо: Лаком је на богатство.

Робинсон Веба 18

Кад је велики шведски ботаничар Лине изабрао име „Стелерна“ за дотле непознату биљку коју је открио, писао је: „Свако међу ботаничарима воли г. Стелера. Ако мој апел има ма и најмањи утицај на вас, молим вас да усвојите ово име“. Да је Лине жив, могао би са задовољством да констатује да Стелерова име данас носе: једна врста патке, један мекушац, три врсте риба, морска крава, морски лав, једна стена и две планине.

Робинсонови доживљаји били су му стално у памети

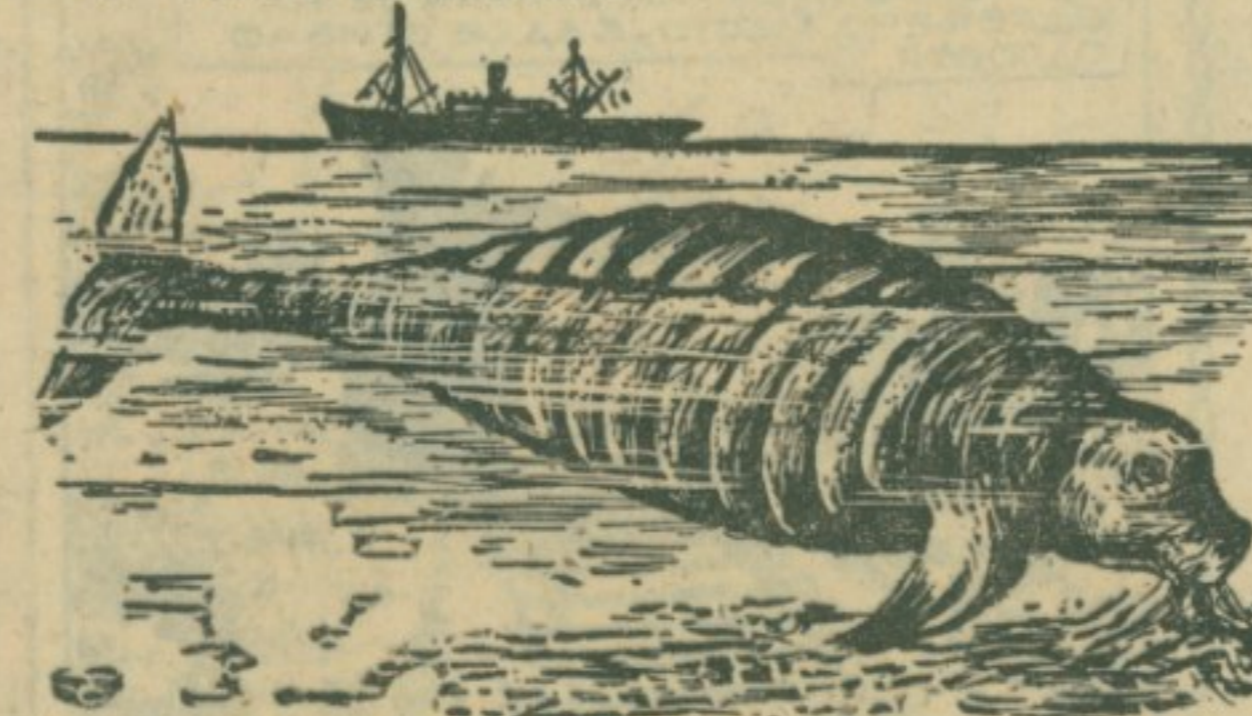
Човек на кога су се сручиле толике почести звао се Георг Вилхелм Стелер. Баварац пореклом, он је прошао кроз целу Русију и Сибир и отишао се на Пацифик, да би, као први природњак, ставио ногу на тло Аљаске. Са тог путовања дао је врло прецизне и савесне описе становника вода Северног Пацифика — између осталог туљана, морске краве и морског лава — у време кад је свет једва и знао за неке од тих животиња.

Стелер се родио 1709 године у баварском месту Виндсхајму, у породици која је имала једанаесторо деце. Рођаци су желели да Георг Вилхелм буде музичар, као што

Павла*. Стелер се укрцао као бродски лекар и минералог, јер медицина у то време често није била одвојена од природних наука. Четвртог јула 1741 године експедиција је кренула. На бродовима се налазило укупно 78 људи. Од њих се половина неће вратити с путовања.

Нико није знао где је Америка

Без икаквих карата кренули су бродови ка Алеутским

Острвима, на која бели човек дотле није био ступио. Нико није знао са сигурношћу на којој је страни Америка, нити колико је удаљена. После шеснаест дана пловидбе одвојила је бура бродове један од другог. „Св. Павле“ се вратио на Камчатку исте јесени, а „Св. Петар“ је продужио пут ка истоку. Шест недеља трајала је пловидба и, неким случајем, брод није нашао ни на једно од Алеутских Острва, већ се 16 јуна нашао пред обалом Аљаске. Дивна панорама пружала се пред очима морепловаца: планински врхови покривени снегом и шуме које су се спуштале до саме морске обале.

Путовање је ускоро престао да буде пријатно за посаду. Био се појавио скорбут, највећи непријатељ поморана тога времена. Зато је „Св. Петар“ пристао уз острво Шумагин, да би обновио резерве воде и да би бродски лекар, Стелер, прикупио биљке којима се лечи скорбут. Ту је експедиција видела прве становнике Аљаске, уствари Алеуте, који су се радознато приближили броду. Иако је овај сусрет био врло кратак, Стелер је оставио детаљан опис о овим становницима Америке. Он је утврдио да они живе на Чукче и Корјацике са Камчатке и тако указао на њихово азијатско порекло.

Ако је дотле путовање било тешко, сад је постало још горе. Море је било стално уз буркано, тако да се није могло, како каже Стелер, ни стајати, ни седети, па чак ни лежати на миру. Половина посаде била је болесна, а друга је била слеђена од страха, очекујући да се брод разбије у парампарчад. Крајем октобра прошли су крај острва Киска и кренули кроз узбуркани Пацифик ка Камчатци. Магла и облаци заклањали су сунце, што је још више отежало пловидбу. Шестог новембра одржан је бродски савет, на коме су учествовали сви који су још могли да се крећу. Требао је решити да ли да се продужи пловидба на броду оштећеном буром, или да се изиђе на копно које је се пред њима налазило. Сви су били убеђени да је то Камчатка, па су неки тражили да се настави пловидба до првог насеља. Они нису знали да је то острво, које ће касније добити име Берингово Острво. Најзад се већина одлучила за искрцавање.

Последњом снагом успео је мали број чланова посаде који није био оболео да спречи потпуно разбијање брода о обалске стене. По искрцавању, направљене су колибе од дрвета и посада се спремила да ту презими. Беринг, већ стар и болестан, чим је ускоро и сахрањен је на острву. Захваљујући Стелеровим напорима, заустављен је скорбут у току јануара и чланови експедиције почели су да се полако опорављају.

Описи природе — доказ његових заслуга

Стелер је искористио боравак на острву да настави своја научна запажања. Он је био једини природњак који је ви-

ЖИВОТ НА 272 СТЕПЕНА ИСПОД НУЛЕ

Обично се сматра да сваки живиот престаје на температури кључања воде, јер протоплазма ћелија очврсне већ на 60 степени. Па ипак, постоје жива бића која подносе и много више температуре. Тако неки бактерије издржавају температуру од 130 до 140 степени, а нека једноћелијна бића нађена у рудницама Јужне Африке у стању су да поднесу температуру и од 200 степени испод нуле.

Има животиња које подносе хладноћу много боље од човека. Тако жабе лакше издржавају температуру од 28 степени испод нуле него људи, многе рибе се не смрзну на минус 15 степени, а шаран може без опасности да се замрзне па да поново оживи. Стоноге подносе температуру од 50, а лужеви од 120 степени испод нуле. Патке и гуске остају у животу на 100 степени испод нуле, а пси могу да издрже и 160 степени. Једноћелијна бића туку све рекорде и кад је у питању издржљивост према хладноћи. Нека од њих, ако се пажљиво загреју, пошто су претходно замрзнута на температури од 272 степена испод нуле, остају у животу.

део „корморана с наочарима“ и који је описао и сецирао морску краву, животињу дугу осам до десет метара и тешку преко три тоне. То сецирање овако огромне масе меса није било ни најмање лак посао кад се зна каквим је примитивним прибором научник располагао. Притом је стално морао да тера плаве лисице, које су неустрашиво кидисале на исечене комаде меса.

Посматрање животиња Стелер је вршио на начин на који то и данас често чине многи природњаци. Он је саградио колибу на обали на којој су се обично задржавали туљани. Из те колибе он је данима посматрао живот туљана и дао је опис који и данас спада међу најбоље описе ове животиње.

Кад је дошло лето, Стелер је описао и дотле непознато морско лава, а такође и биљке које су расле на овом острву. У међувремену посада је успела да оспособи брод и преживели чланови кренули су ка Камчатци. Велика радост завладала је у заливу Аватча кад је „Св. Петар“ пристао после годину и по дана путовања. Стелер се ту одвојио од експедиције и провео је следећу годину у проучавању животињског и биљног света.

На повратку, Стелер је стигао у Тоболск. Ту се разболео, али, по обичају, на то није обраћао пажњу. Умро је у месту Тумен, у својој 37 години, и сахрањен је на обали реке Тура. Касније је река под локала обалу и однела његове кости.

Никаква Стелерова слика није остала и тако нико не зна како је он изгледао, али су описи природе које је оставио довољни да се оцене заслуге, љубав према науци и енергија овог Робинсона осамнаестог века.

Корморан о коме је овде реч има научно име *Plautus impennis* и био је велик као гуска. Имао је по једну белу тачку са обе стране између чеља и очију, па му отуда и име: корморан с наочарима. Крила су му била закржљала. Изумро је у 19 веку, а живео је на обалама Њуфаундленда, Гренланда, Исланда, Фарерских Острва, а у каменом доба спуштао се и до обала Француске. Приказан је на нашем цртежу.

И Стелерова морска крава (*Hydrodamalis Stelleri*), која је такође приказана на цртежу, спада у изумрле животиње. Иначе, морске краве или сирене које данас постоје, живе искључиво у води. По спољном изгледу оне највише личе на китове, али по склопу лобање и по зубима, затим по положају носних отвора и неким другим особинама најближе стоје нилском коњу, сурланцима и преживарима. Тело морских краве је вретенасто. Предњи удови имају облик пераја, а завршни део тела претворно се у репно пераје. Задњи удови су им потпуно нишчезали. Врат им се не распонаје. Кожа им је гола, а испод ње налази се дебело слој масти, који штити животињу од хладноће. Храпе се биљном храном, па стога морају да живе уз обале и око утока великих река. Поред осталих врста, у њих спада и дугонг (*Halicore dugong*), који може достићи дужину и до 3,5 метра, а живи у Индиском Океану.

За туристе и ловце

Има кућа свакојакх облика и од најразноврснијег материјала. Један од тих необичнијих типова кућа је и бенгалско. На бенгалском језику та кућа се назива *bangla*, а на енглеском *bungalow*. Заправо, бенгалско је назив за усамљену кућу у Источној Индији, која се прави од бамбусове трске или дасака. Кров јој је од сламе, има широке веранде, али нема спратове. Овај тип куће прављен је највише за потребе туриста, ловаца, а служи је и за одреде енглеске војске.

Љубо путовање

Пре неки дан, крај северне обале немачког полуострва Ајдерштета нађена је једна боца с поруком. Из писма се види да је боцу бацила у реку Мисури нека Амалија Сутен, домаћинка из места Алво, у Небраски (САД).

Верни коњи

Септембра 1939, поред других Парижана позван је под заставу неки Жорел, коме су одмах поверена два коња. Жорел је водео животиње и толико се старао о овим коњима да они више никако нису хтели да се одвоје од њега. Ишли су у стопу за њим као да су пси. Ако би негде ушао, они су

га чекали пред вратима. Пошто није било бојази да ће сами отићи, он их није привезивао. На друму, међу војницима, никад се не би забунили да пођу за неким другим, мада су сви били једнако обучени. Да би их заварали, Жорелови пријатељи пребацивали би му туђи шинел преко главе, али ни то није помагало. Коњи су знали само за једног господара, који је својом пажњом и љубављу умео да сачува њихову верност.

Чудни прописи

У неким државама Северне Америке још су на снази поједини чудни законски прописи. На пример, у Вајомингу је забрањено дивље коње ловити помоћу авиона ако се претходно не добије специјална дозвола. У једној другој савезној држави, Њу Џерсију, најстроже се кажњавају особе које уводе козе у гробље. У Балдвин Парку, у Калифорнији, забрањена је возња бициклом по пливачким басенима кад су испражњени. У Јужној Дакоти је забрањено спавати у фабрици сира, а у Бостону се нико не сме купати у кади недељом.

Усамљени морепловац

До Првог светског рата Француз Ален Жербо био је познат само као играч тениса и љубитељ једрења на води. После рата, у коме је учествовао као авијатичар, решио је да окуша срећу путујући по морима чије су га даљине привлачиле. Он је негде написао: „Као господар своје баричице, бродићу око света пијан од ваздуха, даљина и сунца, живећу скривено као морнар који се купа у светлости, јер ем сам рођен да живим као затвореник у кућама које су људи измислили“. Од 1924 до 1926 Жербо је, сам на свом малом једрењаку, прешао Атлантик, прошао кроз Панаму, посетио

острва Полинезије и преко Рта Добре Наде вратио се у Француску. Године 1932 поново је кренуо на пут. Том приликом је изјавио: „Нисам у стању да учиним ни више ни боље од онога што сам досад урадио, али ипак одлазим да тражим морске лучине и острва обасјана сунцем“. Настајно се на једном од тих сунчаних острва и постао је пријатељ урбеника. Крајем 1941, разболео се и подлегао маларији. Ален Жербо почива на једном од Друштвених Острва.

ВУЧКО
WALT DISNEY

ШТА ЈЕ ТО, ТАТА?
ТО ЈЕ ПОКЛОН ЗА ТЕБЕ, ВУЧКО, ЈЕДНА ФИНА ЛИМУНАДА!

АЛИ, ЈА НИСАМ ЖЕДАН!
ПИЗ! ОСЕКАЋЕШ СЕ МНОГО БОЉЕ ПОСЛЕ ТОГА!

ПИЗ ПРВО ТИ, ТАТА, ПА КУ ОНДА ЈА!
ДОБРО, ВУЧКО!

ЛИКОВИ У ШЕНОНИМ РОМАНИМА

Велики хрватски књижевник Аугуст Шеноа у својим многобројним романима и приповеткама био је у првом реду песник старог Загреба. У њима је он приказао развој свог родног града од оних времена кад се на месту где је касније никло насеље још простирала густа шума, с понеком ловачком колибом, па до оних дана кад је Загреб постао политички и културни центар хрватског народа. Шеноини историјски романи засновани су на архивској грађи. У њима је он оживео стари Загреб с мноштвом културно-историјских података.

Верно оживљене слике Загреба

Шеноа се за своја дела није користио само објављеним историјским списима и грађом, него је и сам био истраживач прошлости свога града. Многи историјски подаци о старом Загребу налазе се само у његовим делима. Као књижевник, он је умео да суве архивске податке, сасвим кратке записе и белешке уметнички искористи, стварајући од њих широке слике и живе и занимљиве ликове. Поред тога, Шеноа је при писању историјских романа увек настојао да што верније прикаже средину у којој се збива неки догађај, да на основу грађе опише и осветли културне и социјалне прилике одговарајућег доба. Тако је, на пример, његов роман „Клетва“ ванредно занимљиво и верно оживљена слика Загреба на крају 14 века, „Златарово злато“ из друге половине 16 века, а роман „Диогенес“ с краја 18 века.

Романи „Клетва“ и „Златарово злато“ најрадије су читана Шеноина дела из прошлости града Загреба. Главнију улогу у њима играју златари Крупића, том златаровом најдрагоценијем злату, према коме је и роман добио име, подигнут је поред древних Каменитих врата, у Загребу, леп споменик. То је уједно и први споменик у нашој земљи подигнут једној личности што ју је створила песничка машта. Дора, кћер златара Кру-

пића, главни је носилац романтичног дела радње у овом роману. То је измишљена личност, насупрот Клари Грубарској, племкињи, која је историјска личност. Дора је честита грађанска девојка, чији је лик Шеноа замислио користећи се историјским подацима о патријархалном васпитању загребачке грађанске деце у прошлим вековима, нарочито женске.

Радња романа „Златарово злато“ догађа се у време кад су грађани старог Загреба водили дугу и тешку борбу с господарима града Медведграда, силовитом и безобзирном властелом. У роману је верно и живо описан ток партије што су је загребачки грађани водили с господарима Медведграда, Грегоријанцима. Историјски су истинити и сва насиља која су Грегоријанци вршили над загребачким грађанима. Сама радња романа збива се непосредно после укрви угушене сељачке буне Матије Гушпа. Основни и охолни племићи тада нису штедели ни слободу загребачких грађана, које су им биле зајемчене старим владарским повељама и посебним повластицама.

Роман без измишљених имена

Да би указао читаоцима колико се његов роман заснива на историјским чињеницама, Шеноа је у првом издању „Златаровог злата“ (1872) од стране до стране објаснио шта је све узео из историјских извора; сам је пропратио научним коментаром своје књижевне дело. У овом роману није измишљено ниједно име загребачких грађана, па су чак

и најситније напомене на тадањег живота старог Загреба засноване на историјским подацима. То су доцније потврдили историчари који су нарочито проучавали однос Шеноиних романа према историјској истини.

И сам романтични заплет у „Златаровом злату“ Шеноа је засновао на истинитом догађају који се збио у Загребу фебруара 1578 године. Кључеве градских врата чували су поједини грађани који су им били најближи и који су уживали опште поверење својих суграђана. Тако је кључеве Каменитих врата у то време чувао угледни златарски мајстор Петар Крупић. Стјепан Грегоријанац, господар Медведграда и подбан Хрватске, задонио је да на време уђе у Загреб, где је имао своју кућу. Ноћу су се градска врата затварала у одређено време и тада се више нико није пуштао у град. Међутим, Грегоријанац је хтео да пошто-пото уђе и сматрао је да се чувар кључева, златар Крупић, сувише задржава и да га намерно не пушта у град. Кад је Крупић отворио, Грегоријанац са својом пратњом удари на њега, испребија га и остави да измршварен лежи на прагу Каменитих врата. Због тог насиља Загрепчани су силно омрзли Грегоријанца. Он је провалио у њихов град, тешко злоставио њиховог угледног суграђанина и повредио древна права слободног краљевског града. У одбрани својих права и своје части загребачки грађани били су упорни. Против себе нису имали само моћног господара

Медведграда у оближњој Загребакој Гори, него и осније по племство. На том догађају Шеноа је изградио фабулу „Златаровог злата“, романтичну по свом карактеру, али се строго држао историјских чињеница. Иако је неке личности, као и главну јунакињу, створио у својој машти, он им је дао имена која је нашао у архивским документима из оног времена.

Као и у „Златаровом злату“, тако и у роману „Клетва“ Шеноа је дао мноштво културно-историјских података. Ту је он приказао историју Загреба, од најранијих дана па све до краја 14 века. Радња у роману има два историјска дела. Онај што се одвија у граду Загребу, тада још само „вароши на Грчким Горицама“, уствари је уопштенији политички догађаје који су се крајем 14 века збивали у Хрватској. То је била хрватске владе против краља Сигисмунда, која је била широко за-

снована и трајала неколико година. Шеноа није завршио тај свој највећи и по историјско-културним подацима најбогатији и најзанимљивији роман. На основу касније објављене архивске грађе, роман је завршио књижевник Еуген Томић.

Његова смрт била је њихова друга смрт

Онај део „Клетве“ што се збива у Загребу сачињавају сукоби између грађана старог Грча и бискупског Каптола. Све историјску грађу за загребачки део романа Шеноа је углавном сам сакупио. Она је тек касније објављена и сасвим се поклапа с његовим подацима, па и са оним најситнијим. Стварне су и епизодне личности. Архивска грађа помиње краљевца Мартина Божића, коме су за казну, како је то тада био обичај, отсечене уши. Помине и пијаног учитеља Јакоба Кузмића, као и многе грчке грађане које је Шеноа унео у свој роман. Ако се прегледа списак грчких грађана које је 1397 године проклео загребачки бискуп, видеће се да је већи део њих нашао ма и најмање место у Шеноином роману.

Приказујући борбе између Грча и Каптола, Шеноа је у „Клетви“ употребио све постојеће архивске документе. Роман почиње првим већим сукобом, у ноћно доба 1375 године, кад су за време жестоке олује становници Каптола у грчком подграђу Немачка вес запалили једну стају, одакле се пожар проширио на све куће. Од те године нижу се стални сукоби између два смртно завађена загребачка насеља, Грча и Каптола; једном којим управљају слободни грађани, и другог којим управља бискуп са својим каноничима. Ти односи су још више помућени бурним политичким приликама које су створене буном хрватске владе против краља Сигисмунда. Свакако да би Шеноа врхунац свог романа истакао у проклетству које бискуп баца на грчке грађане и да би се на том моменту најдуже задржао. Међутим, он није доживео да доврши свој роман и да многобројне личности у ње му изведе пред најдраматичнији чин, по коме и цео роман носи наслов. Шеноа је велику својих ликова открио у архивским списима, оживео их својим вештим пером, али његова смрт била је и њихова друга смрт...

МАЛЕ ЗАНИМЉИВОСТИ

ПОСЛЕ 86 ГОДИНА...

Писма датирана 1870 године нађена су у кориту реке Сене, близу места Монтеро. Она су у Паризу, који је у то време био под пруском опсадом, у херметички затвореној лименој кутији бачена у реку, да их она, уместо поште, однесе

до оних којима су била намењена. Успут, кутија се заглавила и тек је сада извађена.

ВОЗ БЕЗ ПУТНИКА

Железничка станица без путника је Нотр дам-д'Граваншон. Она се налази у департману Сен-Маритим, у Француској. Мада на њој постоји само један колосек, мали возови који саобраћају на тој прузи постижу рекорд у превозињу терета: 150 вагона дневно. Транспортни садрже искључиво угљоводоник, који се из тог краја шаље у многе европске земље. Овим возовима се никад не превозе путници.

КО СУ БИЛИ СВЕБИ?

Свеби су били велико германско племе које је живело на обалама Балтичког Мора. Одатле се распрострло на запад и југ. Доцније је од ове речи постала реч Швабе, која се код нас у народном говору употребљава за Немце уопште.

БРДА ХРАНЕ ЗА АТЛЕТИЧАРЕ

За исхрану атлетичара који су учествовали на Шеснаестој олимпијади у Мелбурну употребљено је 65 тона бутера, 88 тона разних сирева, 117 тона говеђег и свињског и 13 тона ћурег меса, 30 тона шећера, 2,5 тоне кафе, 85 тона пиринча и 560.000 килограма разноврсног воћа.

БРЖЕ САГРАЂЕНА НЕГО ОБНОВЉЕНА

Рестаурирана је средњовековна тврђава Румели Хисар на Босфору, једно од најчачијих утврђења на Истоку. Радови на обнови почели су 1955 и трајали су пуне две године. Међутим, њено изградња, у 15 веку, трајало је свега пет месеци. Под руководством Румели Хисара, Победника, радило је и дану и ноћу хиљаду стручних грађевинских мајстора и 2.000 помоћних задара.

ЗА 12 ЧАСОВА — КУЋА ОД ПЕТ ОДЕЉЕЊА

У Билдингону, у Енглеској, 40 радника саградили је за 12 часова кућу од пет одељења. Екипа је стигла на градилиште тачно у осам часова и од 17.000 опека, колико је било потребно за ову кућу, последња је узидана у 14 часова. У 16 часова био је довршен и кров, а до 20 часова постављене водоводне и електричне инсталације, као и уређаји за гас.

ТЕЛЕВИЗИСКИ ПРЕНОС С МАРСА И ВЕНЕРЕ

Совјетски научници спремају се да пошаљу ракете с нарочитим телевизијским камерама на Марс, Венеру и Месец, тако да би се на Земљи примаде слике непосредно са ових небеских тела. Међутим, напомиње се да ће то бити тек између 1962 и 1967 године, кад њам Венера буде најближа. По следећег дана лета камера ће

направити 8.000 снимака пре него што се судари с Венером. Али, до тог тренутка слике ће већ бити примљене на Земљи.

ФРАСАДА

Фрасада је шпанска реч и означава вунено ћебе, а и мушки оргтач који се носи у Екскину.

Џиновске биљке будућности

Можда није далеко дан кад ће стабљике пшенице бити високе као стабљике кукуруза, а кукуруза као бор, и кад ће се уз врежу пасуља човек пењати као уз дрво.

Иза тог џиновског раста биљака будућности налази се једна материја, нека киселина, која стимулише њихово растење. Помоћу ове киселине научници су успели да одгаје руже три пута више од обичних. Исти успех постигнут је са житима, сојом, плавним патлиџаном, бибером и кикирикијем. Поред тога што су такве биљке више, оне дају и знатно већи принос.

Та киселина и њене особине проучаване су прво у Јапану. Тамо су, под утицајем неке гљивице, стабљике пиринча стале невероватно брзо да расту, али су доносиле мало плода. Данас се киселина добија из ових гљивица, које се гаје у лабораторијама на исти начин као и за добијање антибиотика. Науч-

ном и контролисаном употребом киселине постиже се не само већи раст код биљака, него и бољи принос.

Примена ове нове хемикалије налази се још у стадијуму испитивања, али научници верују да ће помоћу ње ускоро преобразити повртњак и њиве. Најбољи успеси постижу се кад се киселина

почне примењивати код тек узгајаних биљака.

Патуљасте Индијанци са огромним грудима

У Перуанским Андима, на висини од око 3.400 метара, живи једно, од остало, света потпуно изоловано, племе па-

громној висини земљиште је веома сиромашно, а Индијанци морају веома напорно да раде да би добили своју једину храну: кржљави кукуруз и кромпир нешто већи од кликера.

Разумљиво је да је на таквој висини ваздух разређен и да има мало кисеоника. Али, ови патуљасте Индијанци имају невероватно развијен грудни кош и плућа неупоредиво већа него код осталих људи, што им омогућава да добијају довољну количину кисеоника. Ови висински Индијанци веома су издржљиви и у стању су сатима да трче по тешко проходним планинским стазама, носећи уз то тешке терете. Њихова омиљена забава су трке са цаковима кромпира на леђима.

туљастих Индијанаца. Просечна висина мушкараца износи свега 152 сантиметра, а тежи на 57 килограма. На тој о-

КЛО!
КЛО!

ШТА ТИ ЈЕ, ТАТА?
НЕ ЗНАМ!
НЕКАКО СЕ ЧУДНО
ОСЕ-
РАМ!

ОСЕКАШ ЛИ СЕ БОЈЕ?
ДА! ЧАК
ВРАЛО ДОБРО!
НИКАД СЕ НИСАМ
ТАКО ДОБРО
ОСЕКАО!

ВОЛИМ ЦЕО СВЕТ!
ПТИЦЕ... ПЧЕЛЕ...
ДРВЕЊЕ!
ЕНО ВУЧКА!

ОН ЈЕ СА
СВОЈИМ ОЦЕМ...
ВЕ...ВЕ...ВЕ...
ЛИКИ...ЗЛИ
ВУК!

ОТВАРАЈ БРЗО!
ВЕЛИКИ ЗЛИ
ВУК ИДЕ ЗА
НАМА!
НАСТАВИЋЕ СЕ

ОСТРВО "МАЛИХ ЉУДИ"

Т године 1806. шпански морепловац Педро Фернандес де Кирос пловно је Пацификом. Једног дана његов брод је ушао у залив дотле непознатог острва у архипелагу Нови Хебриди, у Меланезији. Де Кирос је ово острво назвао "Terra Australis del Espiritu Santo" — "Пуста земља светог духа".

Приближавајући се обали морепловац је чврсто веровао да је открио континент за којим је узалуд трагао енглески истраживач Кук. Пошто се, праћен званичарима труба, свечано искрцао, он је на обали једне реке коју је прозвао Јордан, прво основао Нови Јерусалим, а онда се, заједно са својим војницима и морнарима, бацио на пљачкање уро-

прича на Острву Светог Духа. За протеклих сто педесет година на томе глв боравило је мало белих људи. Изузев чланова две научне експедиције, остали белци, колони овог данас француско-британског кондоминијума, нису оставили добре успомене. Они су само гледали да се што пре обогате, док се за урођенике нису дубље интересовали. Тек у току последње две године о староседеоцима острва сазнало се нешто више.

Чим се напусти обалски појас, у коме расту готово исте биљке као у Европи, путник улази у густу, непроходну шуму. Уместо траве, земљу покрива лебео глибовит слој, јако клизав и пун опасности. Преко његове површине укрштају се трагови разне дивљачи, а нарочито дивљих свиња.

једне просторије, начињених од стабала и покривених травом. Прозора нема, а једини отвор, врата, пред спавање се запушава балом лишћа, јер су ноћи веома свежје. Свега тридесетак села броје више од 20 становника. Остала насеља обично се састоје од две или три колибе. Зато што на острву има мало суве земље, колибе се подижу једна крај друге и једини луксуз у простору претставља место на коме се изводе групне игре.

Острво Еспириту Санто нарочито је занимљиво по томе

што је то, колико је досад познато, једино место на свету, изузев једног дела Африке, где живе мали људи. Неки их називају пигмејима. Међутим, тај назив не би био тачан. Као што је познато, и пигмеји су мали људи, али они припадају искључиво једном афричком племену и немају никакве везе са становницима острва које је открио Фернандес де Кирос.

Урођеници са Еспириту Санто високи су просечно 157 сантиметара. Најмањи од њих, на кога је прошле године наишла једна научна експедиција, био је висок 150 сантиметара. Да би се разликовали од пигмеја, пошто досад нису добили друго име, њихови поменути експедиције предлажу да се назову "мали људи са острва Еспириту Санто".

Шта је банкрот?

Реч банкрот долази од италијанских речи банко рото, што значи разбијена клупа, а сам појам настао је на следећи начин. У Средњем веку мењачи у Италији пословали су на клупама, али нису увек радили исправно; дешавале су се преваре. Кад би неки мењач био ухваћен у превари, онда је разбијана његова клупа. Појам банкрот је доцније проширен. Он углавном означава случај кад неко не може да плаћа дугове, па обустави да извршава своје обавезе. Реч банкрот означава финансијски слом појединца, предузећа, банке, па и целе државе. Иначе, овај термин се употребљава и за слом у другом смислу: политички банкрот, морални банкрот итд.

Било је више случајева да су државе банкротирале, а то се догађало кад би оне брисале све што су дужне другим државама и обуставиле исплату свих дугова. Држава може да обустави сваку исплату, и то се назива потпуним банкротом, или да обустави плаћање камата на дугове, снизи главницу или камате, и то се назива делимични банкрот.

У историји је познато више случајева да су државе банкротирале. Тако је у 19 веку Пруска банкротирала два пута, Аустрија пет пута, Холандија једанпут, Шпанија седам пута, Грчка два пута, Португалија три пута, Русија једанпут, Турска трипут. Кад је завршен Први светски рат, банкротирале су све централне силе и Русија. Истина, оне нису обуставиле плаћања, али су довеле до велике инфлације, па су тим новцем без вредности плаћале своја дуговања.

ВЕРОВАТИ

У СТОТОЈ ГОДИНИ...

Оскар Асману из Ситла, у Америци, који је годинама био без зуба, израдио је нов зуб после стотог рођендана.

37 ГОДИНА НА СВОМ ГРОБУ

Тама Шах из Ротак, у Индији, изабрао је сам себе место где ће бити сахрањен и није се одатле више удаљио све до своје смрти. Тама Шах седео је и спавао на свом будућем гробу пуних 37 година. Храгу су му доносили рођаци и некадашњи суседи.

БЕСМИСЛЕНА ОПКЛАДА

Један пекарски помоћник из Бундеспште опкладно сс. 1933 године, да ће по-

јести за вечеру 83 порције купуса. Та гула опклада стала га је главе. Кад је појео последњу порцију, и тако добио опкладу, пао је у несвест. И поред лекарске помоћи, сутрадан је издахнуо.

НАЈВЕЋИ КРОМПИР

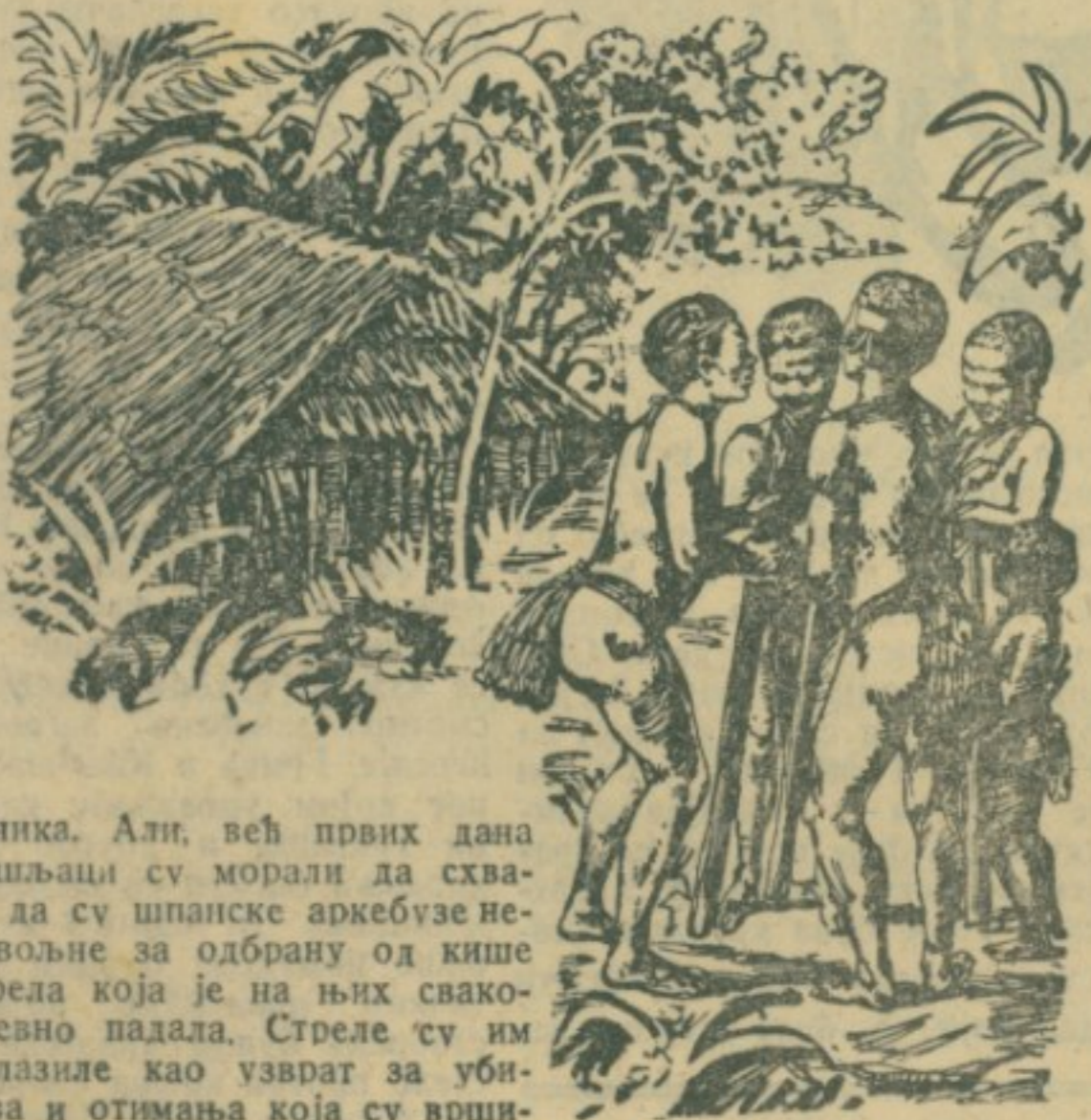
На пољопривредној изложби у Лондону 1925 године био је изложен један кромпир тежак 47 килограма, а дуг 70 сантиметара.

ГОСПА КОЈА ЈЕ РЕКЛА: НЕ!

Сперлинга, једно насеље на Сицилији, одбила је, 1282 године, да преда 300 Француза разјареној гомили која је у такозваном Сицилијанском вечерњу измасакрирала један француски гарнизон. Због тога је

Сперлинга била названа Госпа која је рекла не! и то име носи још и данас.

ђеника. Али, већ првих дана дошљаци су морали да схвате да су шпанске аркебузе недовољне за одбрану од кише стрела која је на њих свакодневно падала. Стреле су им долазиле као узврат за убиства и отимања која су вршили у име Госпе од Лорете.

Први додир с Европљанима оставио је на урођенике такав утисак да се о њему и данас

После вишечасовног хода стиже се до првих насеља: малих, ниских колиба, обично од

КАКО ЈЕ ВЕВЕРИЦА ДОСКОЧИЛА СОЈКУ

И ма много прича из животињског царства у којима се описује довитљивост појединих животиња. Неке од њих спадају у оно „веровати или не“. Ево једне такве приче.

Нека Роуз Бекер пише да се пре десетак година спријате-

копавала их на неком скровитом месту.

— Једно јутро, — прича Бекерова — била сам очарана начином на који је моја веверица надмудрила једну сојку. Та сојка ју је редовно уходила док је закопавала орахе, а онда, кад би она отишла, слетела би, ископала их и однела. Ово се поновило неколико пута, све док веверица није „смислила“ план како да доскочи крадљивци.

Тога јутра веверица је, као и обично, узела орах из моје руке, а затим је отскакутала и на одређеном месту ископала рупу, а затим је, не ставивши у њу ништа, брзо затрпала. Сојка, која је и овога пута из прикрајка посматрала читаву операцију, слетела је, откопала рупу — и није нашла орах. Док је она зачуђено извијала вратом и копала још дубље, уверена да ће га ипак наћи, веверица је то искористила. Скривена иза једног дрвета, брзо је ископала другу рупу и затрпала свој орах.

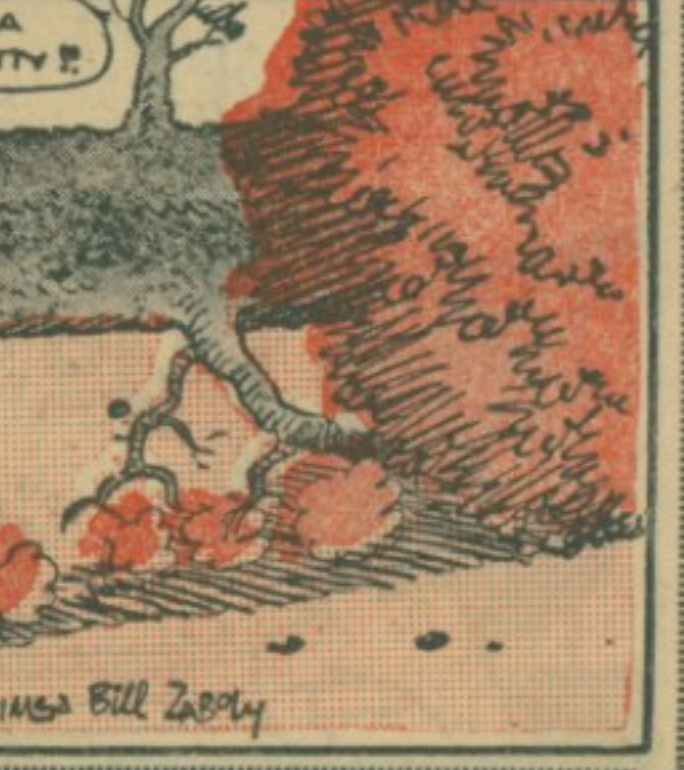
Још трипут сам имала прилике да са уживањем посматрам овај трик. Сојка ниједном није успела да реши тајну. После четвртог узалудног покушаја да нађе орах, она је напустила борбу с мудром веверицом и одлетела одатле да потражи неку мање паметну жртву.

љила у америчком Јосемитском парку с једном веверицом, која је постала тако питома да је улазила у њене ловачке чизме или скакала у крило и узимала орахе. Те орахе би затим односила и за-

БИО ПОЗНАТ КАО ФОСИЛ А САДА ЖИВ

У Паризу је отворена изложба животиња које је данска експедиција с брода „Галатеја“ извадила с морског дна у току путовања од преко 120.000 километара, које је трајало више од две године. Највећу пажњу привлачи мекушац извучен с дубине од 3.600 метара, недалеко од Панама, који, како се истиче, претставља можда најважније откриће на пољу зоологије у овом веку. Овај мекушац био је досад познат само као фосил и сматрало се да је изумро пре 300 милиона година.

ОДЕЛО ОД ХАРТИЈЕ

Некада су келмери у Француској носили кецеље од хартије, које су биле практичне али скупе, јер су се брзо цепале. Једна фабрика хартије у Висконсину, позната по томе што је још пре 30 година прва почела да производи марамиче и убрбусе од хартије који се после употребе бацају, произвела је недавно прва одела од папира. Да би била отпорнија на некадашње кецеље, стручњаци стављају у кашу од целулозе стаклена или најлонска влакна. Од таквог папира фабрика већ из-

рађује комбинезоне за аутомеханичаре, одела за фарбаре, блузе и кецеље за особље запослено у лабораторијама. Чим се одела похаба, баца се. Хартија, коју су назвали „К 2000“, може да се учини непромочивом и лепо се боји. Ако испитивања покажу повољне резултате, може се догодити да свако јутро, као што купујемо новине, купимо и своје радно одело које ће мо после употребе, баш као и новине, бацити у корпу за отпатке.

КАРТА КОСМИЧКОГ ЗРАЧЕЊА

Почетком септембра прошле године шведски моторни брод „Н. С. Ломарен“ напустио је Гетеборг и отпловио за Кептаун, у Јужној Африци. Научници који се на њему налазе имају само један задатак: да израде светску карту космичког зрачења. О овим зрацима и данас се мало зна, иако су их Хес и Колхестер открили још 1911 године. Засад је познато само толико да они располажу изванредном снагом и да имају готово исту брзину као и светлост, 300.000 километара у секунду.

На палуби „М. С. Ломарена“ налази се нарочити апарат, тежак три тоне, који се зове „Неутрон Монитор“. Он служи за проучавање, бројање и мерење космичких зракова на разним тачкама земљине кугле. Путовање организују: Национално географско друштво САД, Шведски институт за физику у Упсали, Франклинов институт у Филаделфији и Управа за научна истраживања Канаде. Научници се надају да ће после овог путовања многа више знати о положају магнетских полова, о односу између сунчаних пета и космичких зракова, о утицају ових зракова на радио-таласе и о неким условима од којих зависи будуће освајање васионе.

ЕЛЕКТРОНСКА „НАВОДАЦИКА“

Пошто је успео да реши многе сложене проблеме који су му постављени, најгенијалнији електронски мозак у Америци, „Умиват“, најједном је постао — наводацика. Инжењери који су предредили његов механизам затражили су преко огласа да се јављају младићи и девојке који желе

да склопе брак. Заинтересована лица имала су да одговоре, отприлике, на оваква питања: Годиње старости? Висина? Тежина? Да ли сте једино дете својих родитеља? Сматрате ли да жена треба да ради? Колико бисте волели да имате деце? — итд. Око 2.500 одговора стављено је у електронски мозак и он је, кажу, „донео одлуку“ који је пар најпогоднији за брак. То су Барбара Смит, којој је 23 године, и Дон Каран, који је навршио 28. Они су прихватили ово електронско посредовање и ускоро ће се венчати.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

АСТРОНОМСКИ ДОГАЂАЈИ У 1957-ГОДИНИ

У току ове године бићемо сведоци неколико занимљивих астрономских догађаја. Пре свега, предвиђа се одашљивање у васиону вештачког сателита који ће кружити око Земље, затим два помрачења Сунца, два помрачења Месеца и „прелаз“ планете Меркура преко Сунчеве површине. Ово последње је ретка појава, која се догађа свега 13—14 пута за сто година. До њега ће ове године доћи 5 маја.

Прво помрачење Сунца биће 29 априла и видеће се као делимично помрачење са северозападног дела Северне Америке, док ће се из арктичких предела северне Европе видети као претнасто помрачење. Тринаестог маја биће потпуно помрачење Месеца и видеће се из Азије, Африке, Европе, Аустралије и Антарктика, док ће се из Северне Америке видети само завршна фаза.

Друго помрачење Сунца наступиће 23 октобра. Биће потпуно, али ће га мало људи видети. Као потпуно помрачење видеће се са Антарктика, док ће се из Јужне Африке видети само као делимично помрачење.

Друго помрачење Месеца догодиће се 7 новембра. Видеће се само из Северне Америке, изузев источног дела, који ће видети само завршну фазу.

СПОРАЗУМЕВАЊЕ КОД ИНСЕКТА

Према истраживањима неких научника, утврђено је да се инсекти за међусобно споразумевање служе разним начинима, као што су: игра, мирис, храна, светлост или изглед. Код мравна се најчешће употребљавају мирис и додир. Има мравна који су слепи, а неке врсте могу да разликују два типа звучних таласа. Мрави имају као неке „антене“ којима осећају мирис, а и сами су у стању да га дуче. Пут којим мрави иду у колони по један распознаје се по мирису који за њима остаје. Пчела, међутим, „говори“ дру-

гој пчели о местима где има хране играјући на нарочит начин пред њом. То исто чине и лептирови. Кад се лептиру да комадић шећера, он пред њим изводи читаву ритмичку игру, правећи покрете налево и надесно.

ВИРУС КОЈИ УТИЧЕ И НА БИЉКЕ И НА ЖИВОТИЊЕ

Један лекар из Њујорка изнео је да је приликом својих испитивања наишао на један вирус који може да изазове болест и код биљака и код животиња. Он је, наиме, утврдио да вирус који проузрокује сунешне лишња може да се пренесе и на инсекте који живе на лишћу. Он продире у њих заједно с храном, проузрокујући извесна обољења.

КОНДЕНЗОВАНО МЛЕКО — КАО СВЕЖЕ

Научници из Британског института за истраживање успели су да у пластичним кесама замрзну млеко, које и после годину дана може да се употребити. Када се после 12 месеци овако смрзнуто млеко откравни, има исти укус и не може се разликовати од обичног пастеризованог млека. Истовремено се проучава на који начин крива ствара млеко. У ту сврху даје се крива храна која садржи радиоактивне изотопе, те се на тај начин прати њен пут у животињској крви. Стручњаци нарочито интересују на који начин крива ствара протеин и лактозу у млеку.

ВОЗИЛО ЗА СВЕ ПУТЕВЕ

У једној фабрици у Тексасу израђен је трактор који може да понесе 35 тона и да иде по сваком путу: преко песка и снега, кроз блато и преко разлоканих путева. Кола су нарочито погодна за земље у којима преовлађују рђави путеви или беспућа. Кола имају велике точкове и засебан електромотор за сваку осовину. Снага мотора је 335 коњских снага.

АСТЕРОИД ПРИЛАЗИ МАРСУ

Према прорачуну једног ленинградског научника, у септембру ове године Марсу ће прићи један астероид на удаљеност од око 15 и по милиона километара. Прилаз астероида некој планети је веома редак случај и зато ће ову појаву сигурно посматрати многи астрономи. Истовремено ће се вршити мерења ради одређивања Марсове масе, која према садашњим рачунањима износи око једну десетину Земљине. Ово ће бити погодан тренутак за мерење, јер ће маса планете Марса сигурно утицати на путању астероида.

ВЕШТАЧКА ПЛУЋА СУ УСАВРШЕНА

Да би се спасли болесници чији су плућни мишићи парализовани, стављају се у такозвана челична плућа, где једна пумпа убације и извуче ваздух, тако да се болесникова плућа шире и скупљају, те он на тај начин дише. Али, ритам ове пумпе није увек најпогоднији за болесника и то га замара. Да би се томе помогло, стручњаци су направили челична плућа чији се ритам може аутоматски регулисати, према потреби самог болесника. Захваљујући овоме, болесник дише нормално и лако.

ЗА ЗАШТИТУ ОДЕЛА ОД МРЉА

Стручњаци у једном рударском предузећу у Минеаполису пронашли су хемикалију која штити одећу од воде, уља и боје, а притом нимало не оштећује текстил. Она се може употребити и за импрегнирање конопца, тканина од синтетичких влакана, вулених ћебади и разних других производа. Хемикалија се додаје текстилном влакни у току ткања. Оваква тканина не „прима“ течност која се проспе по њој, а уколико се евентуално замрља бојом лако се може очистити.

...код старих Египћана, а затим Грка и Римљана, змија је држана као домаћа животиња.

Змије су живе у кућама, с људима, и деца су се играла с њима. Марцијал прича да су Римљанке лети обавијале змије око врата и тиме хладиле врат и груди, а Светоније пише о једној припитомљеној змији која је јела из Тиберијеве руке.

...тунели су постројали и у најстарија времена, мада су први тунели били намењени сировој води. У ове спадају тунели у Јерусалиму (грађени око хиљаду година пре наше ере). Грци, Етрурци и Римљани бушили су тунеле за пролаз кроз брда и скраћивање пута.

...горила и шимпанзо су леваци, док се

...за полку се обично верује да њено име значи: „пољска игра“. Ова игра, међутим, нема никакве везе с Пољском. Њу је измислила, 1630 године, чешка сељанка Ана Слезак и назвала је „пулка“, због полукорака, који је главни корак у овој игри.

...описивање Месеца површине зове се селенографија.

...у старом Мексику какао је сматран за свету биљку, па је чак имао и свог бога. То је био Екуах, цр-

ни бог с репом шкорпије, који на глави носи чанак са зрнима какаоа.

...батине кас казна биле су укинуте у Србији 11 децембра 1873 године.

...реч пошта дошла је од прве речи латинског израза „позите стационес“, који је значајно сталне, одређене постаје. Тако су се у старом Риму називале постаје где су се у прво време смењивали трчачи, а доцније коњаници који су преносили поштом.

орангутан, као и човек, претежно служи десном руком.

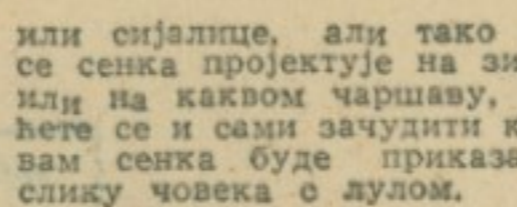

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

БИОСКОП КОД КУЋЕ

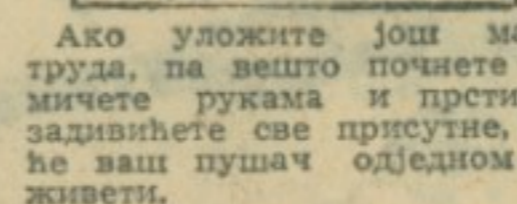
За овај биоскоп није вам потребан ни нарочити апарат, ни филм. Довољно је да наместите руке као што наша слика показује (а на

или сивалнице, али тако да се сенка пројектује на зиду или на каквом чаршаву, па ћете се и сами зачудити кад вам сенка буде приказала слику човека о лулом.

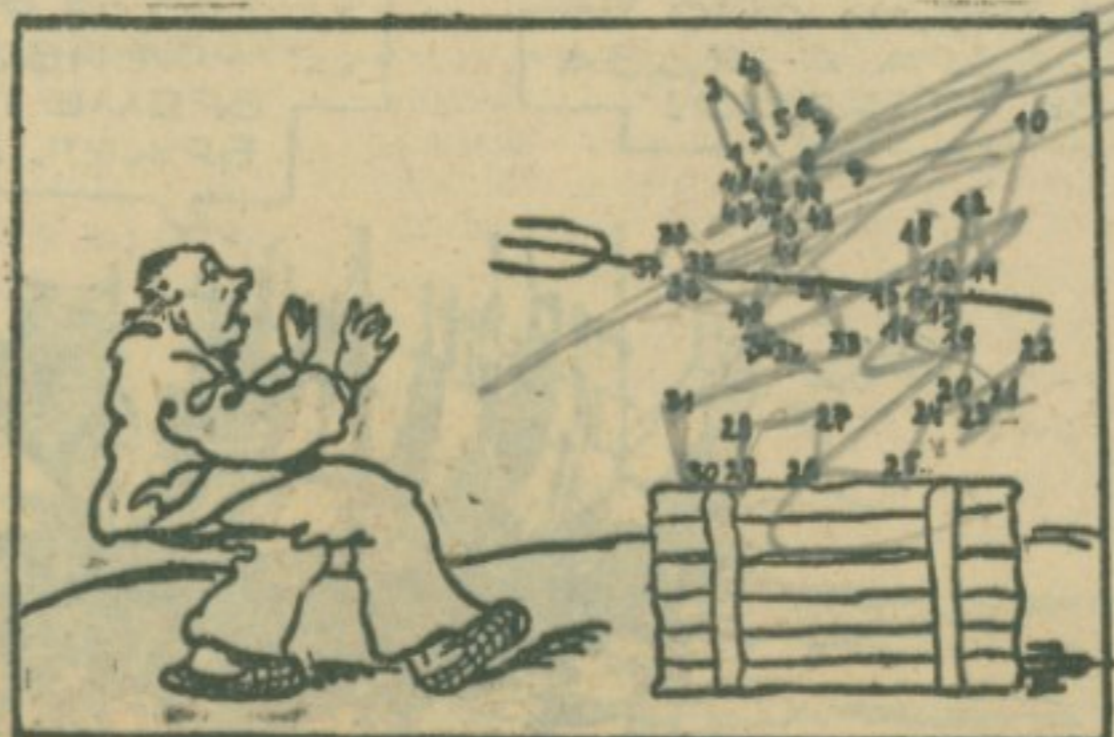
На нашим даљим прејима показано је како се могу добити и друге слике. Кад се добро узежете, моћи ћете и сами да стварате разне ликове. Јер, шта ће све моћи да се уради, у првом реду зависи од ваше умешности и довитљивости.

Ако уложите још мало труда, па вешто почнете да мичете рукама и прстима, задивите све присутне, јер ће ваш пушач одједном оживети.

тако намештене руке ставите исечену хартију, као што се на слици види). Треба још само да удесите да вам на руке пада светлост свеће

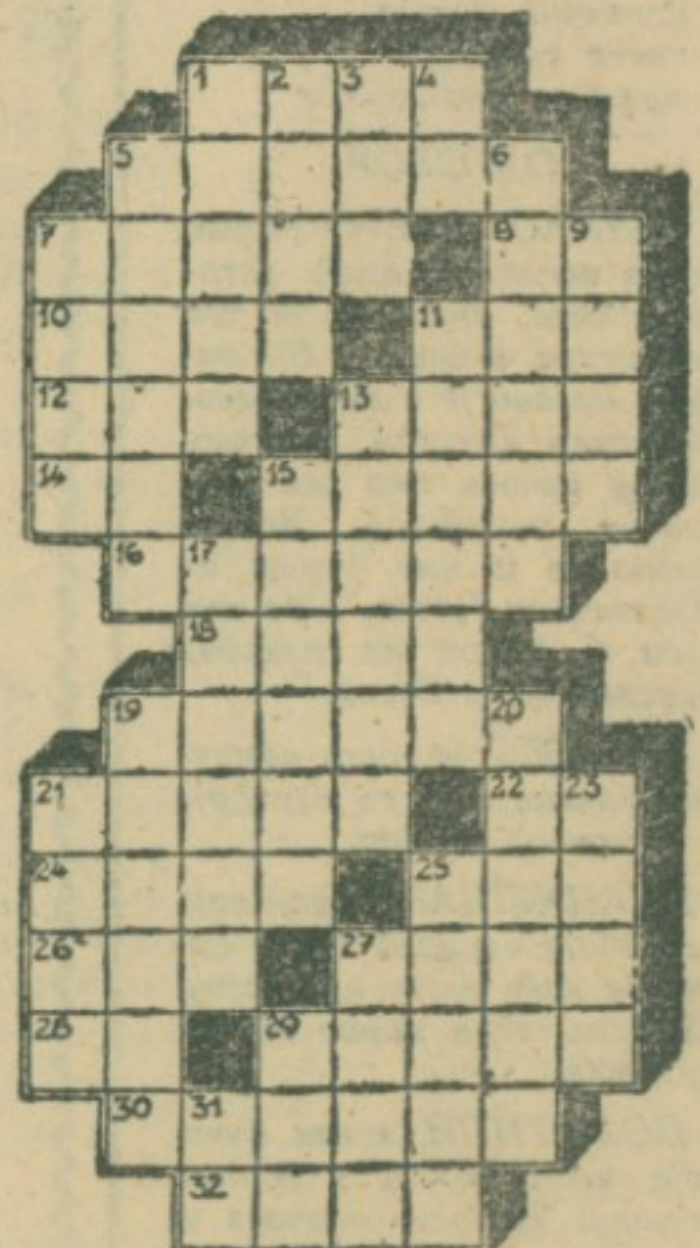
Од тачке до тачке

Зашто се наш добрићина Мика толико улашчи? Ко се то појавио пред њим? Одговор на ова питања до-

Водоравно: 1) француски књижевник („Исландски рибар“); 2) наша планина; 3) брод за чишћење речног и морског муља; 4) свеза; 5) део коњске опреме; 6) велика играчка; 7) јужно воће; 8) мушко име; 9) бот подземља код старих Грка; 10) марка часовника; 11) лука у Ирану; 12) отпоран према некој болести; 13) египатски етнолог („Златна грана“); 14) личност из „Саге о Фордајтима“; 15) разум; 16) отплата; 17) врста птице; 18) предлог; 19) врста алкохола; 20) музичка нота; 21) муслиманско мушко име; 22) врста музичке композиције; 23) позорница.

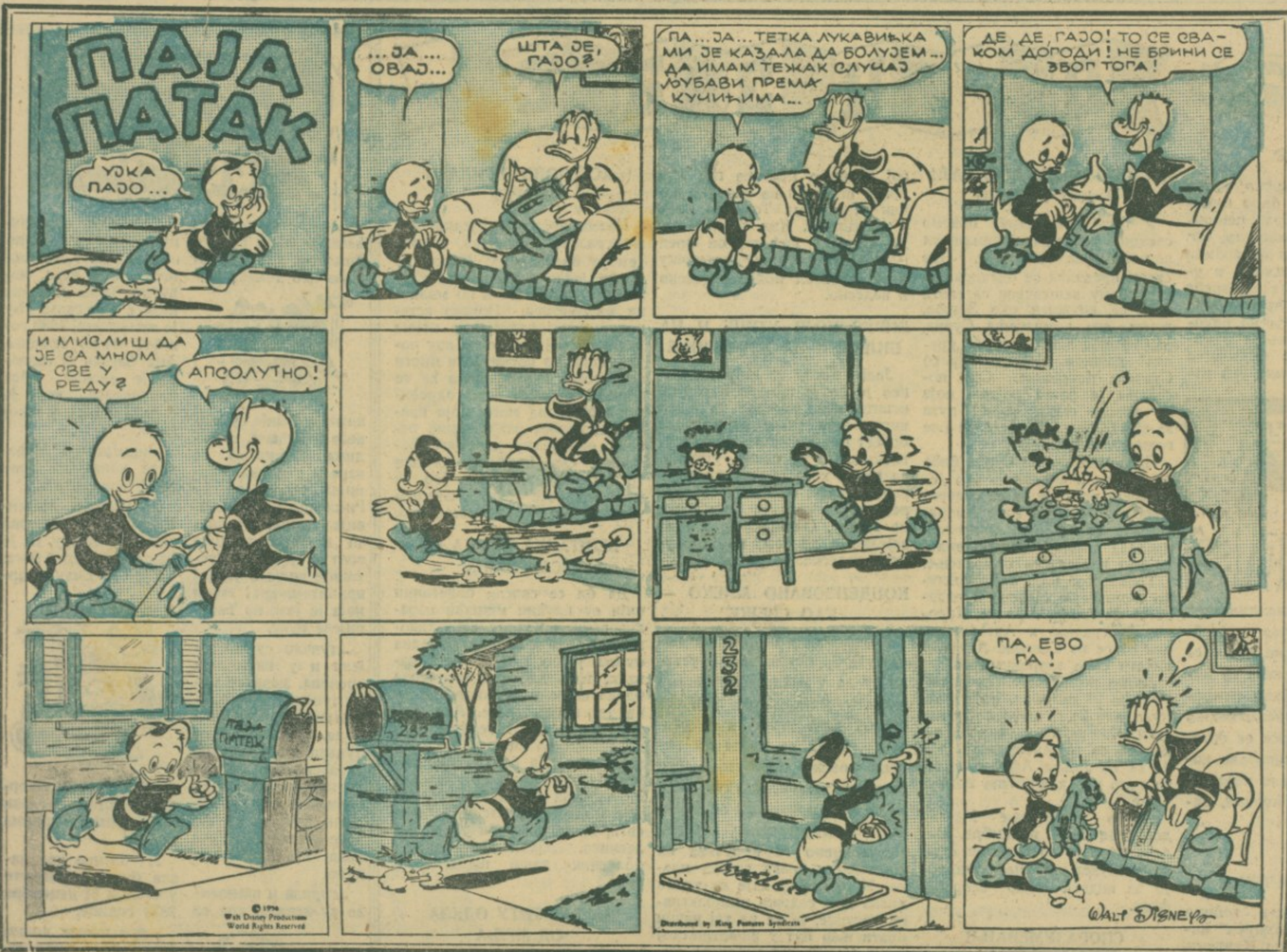
Усправно: 1) црвар; 2) жута боја; 3) град у Француској; 4) иницијали нашег познатог сликара; 5) епископ-лирска песма; 6) место у Војводини; 7) устанак; 8) прибор за рад; 9) врста јужног воћа (мног.); 10) морска животиња; 11) смена; 12) стаклена цев; 13) причало, накланало; 14) наша планина; 15) место у Срему; 16) домаћа животиња; 17) музичка композиција; 18) полет; 19) свеза; 20) место у Србији.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) спор; 2) ферман; 3) сода; 4) жар; 5) орада; 6) мо; 7) Мека; 8) УБ; 9) Данте; 10) наг; 11) биро; 12) камагата; 13) сало; 14) ата; 15) просо; 16) ар; 17) нота; 18) НН; 19) ротор; 20) аис; 21) Кина; 22) титани; 23) Мура.

Усправно: 1) седам; 2) прадед; 3) ом; 4) раж; 5) фор; 6) Ник; 7) Солун; 8) Ромео; 9) Акаба; 10) Анита; 11) бакар; 12) трага; 13) талон; 14) Мосор; 15) спона; 16) арапа; 17) Отокар; 18) Атина; 19) инт; 20) сви; 21) сим; 22) ту.

НЕЗГОДНА ИЗЈАВА
 Белка се појавила пред судом као сведок. Претседавајући је пита:
 — Колико вам је година?
 — Морам ли то да кажем? — нећка се она.
 — Морате.
 — Али, ја нисам дошла овамо да сведочим против себе, него против оптуженог!

НИЈЕ ГЕНИЈЕ
 Хорације се распричао у једном друштву:
 — Ја не тврдим да сам неки геније. То не! Али, има три особине које ми нико не може оспорити. Прво, да увек знам шта хоћу да кажем. Друго, да има одлично памћење. Треће... чекај, шта беше оно треће?

ПАЈИН ЛОВ
 Паја се враћа из лова. Пита га Пата:
 — Како је било? Јеси ли шта поодио?
 — Јесам.
 — Где је? Је ли у кући?
 — Не... у болници.

ПОГОДИО
 — Реци ми које писце читаш и рећи ћу ти ко си, — каже Шила Хорацију.
 — Читам Хомера, Платона, Сократа, Шекспира и Гетеа... — набраја Хорације.
 — Дакле, ко сам? — Лажов!

ОДГОВОР
 ШТАНАН

ВЕЛИКО ЈЕЗЕРО налази се у: Србији, Босни, Хрватској, Далмацији.
БАЛАЗОР је: византиски војсковођа, река, тканина, врста траве.
ИЛАНЖИЛАН је: варошица у Француској, врста уља, трговачки термин, име лека.

ПОЛИТИПИ је: филозофска секта у Грчкој, врста речи, лука у Сирији, риба у Јадрану.

МОАРЕ је: стари француски писац, стомачна болест, врста тканине, музички инструмент.

ОДГОВОР

ВЕЛИКО ЈЕЗЕРО налази се на западном крају острва Мљета. Дугачко је три километра, а широко 800 метара. Везано је с морем веома уским каналом. Површина му износи око два квадратна километра. Велико Језеро је и име једног од Плитвичких Језера, а то име носи и језеро на планини Трескавици, у Босни.

БАЛАЗОР је врста памучне и тканине која се израђује у Источној Индији.

ИЛАНЖИЛАН је уље које се добија од једне врсте орхидеје која расте на острву Манила. Има мирис сличан аумбулу.

ПОЛИТИПИ значи речи које често долазе у једном комаду. Та реч означава и рељефне плоче за натписе и вишете, украсе, итд.

МОАРЕ је назив за свилене или вулене тканине сјајних прелива у облику облака по целој површини или само између утканих фигура и шара.

Гуцоловине
Малог
Џонија
 МОРНАРА
 ТОМАТРАУТА
 И КИНЕЗА
 ШАНГ-ЛИНА

НАСТАВИЌЕ СЕ.